

Krystyna Kwaśniewska

Seminarium szkoleniowe "Datowanie średniowiecznych zabytków kultury materialnej"

Ochrona Zabytków 41/4 (163), 298

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

archeologicznych, sporządzanie dokumentacji architektoniczno-konserwatorskiej oraz nadzór nad realizacją prac konserwatorskich dla ratowania cennych zabytków Aszmunain – starożytnego miasta w Środkowym Egipcie (dawna nazwa Hermopolis Magna). W Aszmunain, mimo prowadzenia od prawie 80 lat wykopalisk, niewiele zabytków zostało odsłoniętych i przebadanych. Dzięki pracom archeologicznym rozpoznano ogólne założenia urbanistyczne miasta, odsłonięto ruiny głównej świątyni boga Thota, opiekuna miasta, świątynię Seti II i Ramzesa II oraz Komasterionu i wczesnochrześcijańskiej bazyliki. Wiele z zachowanych zabytków miasta znajduje się w złym stanie i wymaga szybkiej interwencji konserwatorskiej. Jak dotychczas jedynie w bazylice, na początku lat pięć-

dziesiątych, przeprowadzono pewne prace konserwatorskie. Obecnie jako pierwsze zadanie powierzono Misji dokończenie restauracji bazyliki, która jest jednym z bardziej interesujących zabytków Egiptu. Duże znaczenie ma tutaj plan oraz wielkość bazyliki, jak również fakt, że w jej fundamentach znajdują się elementy dekoracji architektonicznej zebrane z licznych hellenistycznych świątyń zniszczonych przez chrześcijan w V wieku n.e. W tym sezonie przeprowadzono prace zabezpieczające w najbardziej zagrożonym, północnym, czterokolumnowym portyku. Przy współudziale specjalistów egipskich udało się wzmocnić fundamenty i zabezpieczyć zachowaną do wysokości 10 m część bazyliki. Równolegle prowadzone były badania archeologicz-

ne w celu rozpoznania sposobu posadowienia fundamentów bazyliki oraz stanu ich zachowania. W wykopach archeologicznych, doprowadzonych do głębokości 4,5 m poniżej posadzki, natrafiono na liczne drobne znaleziska, m.in. hellenistyczne figurki terrakotowe, monety. Cennym znaleziskiem jest fragment marmurowego posągu przedstawiającego prawdopodobnie Apolla. Jest to rzymska kopia greckiej rzeźby. W ramach prac Misji opracowywana jest obecnie koncepcja ratowania ruin bazyliki m.in. poprzez strukturalne wzmocnienie jej nadwątłych elementów kamiennych. Wszystkie te działania służyć będą lepszemu eksponowaniu ruin bazyliki.

Marek Barański

SEMINARIUM SZKOLENIOWE „DATOWANIE ŚREDNIOWIECZNYCH ZABYTKÓW KULTURY MATERIALNEJ”

W dniach 25–29 stycznia 1988 r. odbyło się w Mogilanach seminarium poświęcone *Datowaniu średniowiecznych zabytków kultury materialnej*. W trzeciej z kolei „zimowej szkole archeologii” organizowanej przez Zarząd PP Pracowni Konserwacji Zabytków uczestniczyło 36 osób. Spotkali się młodzi archeolodzy z pracownikami archeologiczno-konserwatorskimi oraz specjaliści innych dyscyplin. Pracownicy Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika, Politechniki Gliwickiej, pracownicy archeologiczno-konserwatorskich PP PKZ i Oddziału Badań i Konserwacji PP PKZ w Warszawie wygłosili łącznie 14 referatów. W referatach tych pogrupowanych tematycznie, przedstawiano problemy związane z datowaniem obiektów zabytkowych w ujęciu różnych dyscyplin naukowych: archeologii, fizyki, chemii, matematyki. W dwóch referatach omówiono dotychczasowe wyniki badań prowadzonych przez pracownię archeologiczno-konserwatorską PP PKZ w ratuszu w Lublinie (mgr Iwona Chrzanowska – *Odkrycie relikwii średniowiecznego ratusza miejskiego w Lublinie*, Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska – Oddział w Lublinie) i Kołobrzegu (mgr Marian Rębkowski – *Chronologia najstarszej fazy rozwojowej miasta lokalnego w Kołobrzegu i jej wyznaczniki w świetle wstępnych badań archeologicznych*, Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska – Oddział w Warszawie).

Zaprezentowano wiele metod i możliwości ustalania chronologii warstw kulturowych badanych stanowisk. Referaty omawiające datowanie opierające się na metodach nauk ścisłych – metody izotopowe (referat dr hab. Mieczysława Pazdura z Politechniki Gliwickiej – *Izotopowe metody datowania stanowisk archeologicznych*) i dendrochronologiczna (wystąpienie dr. inż. Konrada Tomaszewskiego z Ośrodka Badań i Konserwacji PP PKZ – *Zastosowania ETO do budowy lokalnych skali dendrochronologicznych*) wprowadziły wiele, poszerzyły ogólną znajomość techniki prac badawczych.

Na spotkaniu omawiano również, który element jest podstawą do datowania warstw archeologicznych, a mianowicie ceramikę. Mgr Andrzej Gołębniak z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego w interesujący sposób zapoznał uczestników seminarium z zagadnieniem średniowiecznej ceramiki zachodnioeuropejskiej, jej typów, technik wykonania (omówił przemysł garncarski z terenu Anglii, Niemczech, Norwegii). Z obszaru Polski zaprezentowano chronologię ceramiki z Poznania i Szamotuł (referat mgr Edwarda Krause i mgr Piotra Wawrzyniaka – *Chronologia ceramiki późnośredniowiecznej i nowożytniej Wielkopolski, na przykładzie Poznania i Szamotuł*, poznańska Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska), Wrocławia, Gdańska i Warszawy (doc. Jerzy Kruppe – *Przemiany w dziejach polskiego garncarstwa średniowiecznego i ich kwestii datowania*, Instytut Historii Kultury Mate-

rialnej PAN, Warszawa) i Wiśnicza (mgr Eligiusz Dworaczyński – *Typologia i chronologia naczyń glinianych z Wiśnicza* – krakowska Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska). Badania prowadzone przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską PP PKZ w Elblągu umożliwiły ustalenie na podstawie obfitego materiału zabytkowego chronologii obiektów. Takim wyznacznikiem są m.in. formy naczyń szklanych, które przedstawiono na spotkaniu (mgr Andrzej Gołębniak z Pracowni Archeologii Miast w Gdańsku omówił *Możliwości datowania niektórych obiektów archeologicznych na podstawie analizy wybranych form naczyń szklanych*). Na seminarium podkreślano potrzebę wspólnego działania wielu naukowców po to, aby badany obiekt archeologiczny można było datować jak najpełniej i najpewniej.

Do badań warstw stratygraficznych można wykorzystać komputery oraz dokładne analizy fizyko-chemiczne. Zespolecie nauk matematycznych i humanistycznych stwarza dużą szansę dla współczesnej archeologii. Taki program badawczy, w miarę możliwości, realizowany jest w PP Pracowni Konserwacji Zabytków.

Badacze ściśle współpracują i opierają się na wynikach ekspertyz naukowców różnych specjalności. Wszechstronny program wykopaliskowy stwarza szansę uzyskania pełnego obrazu historii danego stanowiska oraz jego nawarstwień kulturowych.

Krystyna Kwaśniewska